

Succesvolle implementatie van verkeerseducatie

Implementeren ofwel krachtig samenwerken in verkeerseducatie

Samenvatting

Het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Gelderland (ROVG) is in 2002 samen met SOM onderwijs-en milieuprojecten (SOM) een traject gestart om verkeerseducatie, voor de voortgezet onderwijs scholen in Gelderland, nadrukkelijk op de agenda te krijgen. Kernvraag was: hoe te zorgen voor een aanpak, die aansluit bij hetgeen scholen willen en kunnen? Het project resulteerde in de volgende trajectfasen: onderzoek, projectontwikkeling en implementatie. Eén van de vereisten was en is: het vinden van samenwerkingspartners. De ervaring leert dat er genoeg partners met initiatieven zijn waarmee we aan de slag kunnen. Om echter te kunnen bepalen welke initiatieven voldoende kansrijk zijn (om extra middelen in te zetten), heeft SOM een aantal criteria geformuleerd.

Mw. drs. L. Schouten, SOM onderwijs-en milieuprojecten

1. Inleiding

Het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Gelderland (ROVG) heeft in 2002 verkeerseducatie voor het voortgezet (speciaal) onderwijs (V(S)O) benoemd tot één van haar speerpunten voor de komende jaren. Het ROVG heeft SOM onderwijs-en milieuprojecten (SOM) gevraagd om dit speerpunt samen met hen verder te ontwikkelen. SOM voert al meer dan 20 jaar omgevingsgerichte educatie-en participatieprojecten uit. Opdrachtgevers zijn vaak gemeenten, provincies, waterschappen en scholen, maar ook bedrijven kloppen bij ons aan. Het doel is van dit project is verkeerseducatie te implementeren op de scholen van het V(S)O in Gelderland. Achtereenvolgens beschrijven wij de volgende projectfasen: onderzoek, projectontwikkeling, implementatie. In deze paper ligt de nadruk op het implementatietraject.

2. Opzet van het project

2.1 Onderzoek

Het traject is begonnen met een onderzoek naar verkeerseducatie in het onderwijs. Doel van het onderzoek: wensen en mogelijkheden van scholen in kaart brengen, onderzoek doen naar bestaande methodes/materialen en mogelijke samenwerkingspartners in het omveld vinden en vastleggen.

Primaire conclusie van het onderzoek: scholen geven verkeerseducatie geen (hoge) prioriteit, wat resulteert in een minimum aan tijdsinvestering (hooguit 1 tot 4 uur per jaar, vooral in brugklassen). Bovendien alloceren scholen weinig budget en beschikken niet over de 'juiste middelen'. Scholen vragen om lesmateriaal (op maat) voor een paar lessen, liefst omgevingsgericht en ingaand op onderwerpen als gevaarlijk verkeersgedrag, schoolthuisroutes en waarden en normen m.b.t. gedrag in het verkeer. Er is vooral behoefte aan praktische, direct inzetbare, ondersteuning.

2.2 Projectontwikkeling

In fase 2 van het traject 'de projectontwikkeling' zijn activiteiten ontplooid die de aandacht voor verkeerseducatie in het V(S)O bevorderen. Naast het uitbrengen van een jaarlijkse nieuwsbrief 'Groen Licht' voor de scholen, het opzetten van een databank met bestaande verkeerseducatiemiddelen en de ontwikkeling van een leerlijn Verkeerseducatie, is gezocht naar samenwerkingspartners bij de implementatie.

2.3 Implementatie

We hebben daarbij vanuit verschillende perspectieven naar de mogelijke partners bij de implementatie gekeken. De partners zijn op twee niveaus te vinden.

1. lokaal niveau
2. landelijk niveau

Kerndoel van de implementatie is verkeerseducatie een vaste plek in het schoolprogramma te geven. Dit vraagt om regelmatig kloppen aan de schoolpoort met de vraag hoe het staat met het verkeersonderwijs. Dit geldt zeker voor onderwerpen die vanuit het ministerie niet verplicht zijn. De beste klopper is herkenbaar op school, heeft verstand van verkeer en onderwijs en biedt continuïteit. SOM wil medeverantwoordelijk zijn voor de opzet van een dergelijke structuur waarin de aandacht wordt vastgehouden en wil daarbij een adviserende, maar tijdelijke, rol spelen.

3. Implementatie

3.1 Implementatie partners op lokaal niveau

De scholen vragen om omgevingsgericht materiaal en maatwerk. Dit vereist lokale kennis waarbij bestaande en goed werkende lokale structuren belangrijk zijn. Hieronder staan twee voorbeelden van deze benadering beschreven.

Samenwerking op lokaal niveau: 1. Schoolverkeersraad in Elburg, Nunspeet en Oldebroek.

De Schoolverkeersraad in Elburg, Nunspeet en Oldebroek is een bestaand overlegorgaan van docenten van verschillende scholen, rijsschoolhouders en politie. Iedere zes weken komen zij bijeen en behandelen onder meer gevaarlijke verkeerssituaties en verkeerseducatie op scholen.

In 2003 heeft SOM deze bestaande structuur (met lokale kennis) benaderd i.v.m. mogelijkheden voor implementatie van verkeerseducatie. Na samen bekeken te hebben wat van belang is voor verkeerseducatie in de onderbouw van VMBO/ HAVO/ VWO, hebben we uitgezocht wat al gedaan werd en wat niet. Wat moest er gebeuren om de (nieuwe) lessen te optimaliseren? Op basis van de bevindingen is een 'Leerlijn Verkeerseducatie' opgesteld, waarin onderbouwd is welke onderwerpen belangrijk zijn. Dit stuk geldt tevens als

verantwoording naar schooldirecties en ook naar gemeenten, waarvan de Schoolverkeersraad subsidie krijgt.

De scholen hebben nu een lesprogramma voor de eerste drie jaren van het onderwijs waarin een aantal verkeersonderwerpen structureel zijn opgenomen.

Samenwerking op lokaal niveau: 2. GGD Nijmegen

Een aantal jaren geleden is door de gemeente Nijmegen het initiatief genomen een lokaal verkeerseducatieproject te laten ontwikkelen: 'Opnieuw op de fiets'. Scholen zijn erg enthousiast over het video- en lesmateriaal, dat zich richt op de lokale en herkenbare situatie en o.a. gaat over school-thuisroutes van leerlingen. Daarnaast draait in de regio al jarenlang het Parapluproject van de GGD. Hierin is een aantal lesprogramma's, op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling en risicogedrag gebundeld.

SOM heeft gepleit voor koppeling van beide initiatieven en daardoor maakt ook 'Opnieuw op de fiets' nu deel uit van het Parapluproject. Hierdoor wordt het voor scholen eenvoudiger om van beide kwalitatief sterke programma's te profiteren en hebben ze te maken met één loket en één samenwerkingspartner: de GGD.

Succesvolle implementatie vereist dat verschillende betrokken partners met één gezicht richting scholen opereren. De school wordt immers een aanbod gedaan met heldere en directe communicatielijnen. Keep it simple, iedereen blij!

3.2 Implementatie partners op landelijk niveau

Partnerschappen zoeken we ook in aanbieders van verkeerseducatie (zoals uitgeverijen), didactische specialisten, kenners van de doelgroepen, etc. Zij hebben toegang tot de scholen. Als contactpersoon van de scholen op regionaal niveau is het goed om van het aanbod van deze landelijke organisaties op de hoogte te zijn en samen te werken.

We stellen ons daarbij de vraag hoe we via een simpele stap doelen dichterbij kunnen brengen.

Het lesprogramma 'Leefstijl' is een goed voorbeeld van een bestaande methode waarin inmiddels verkeerseducatie is opgenomen. Het is gericht op sociaal-emotionele ontwikkeling bij leerlingen in de onderbouw. "Leefstijl" heeft een zeer groot bereik op scholen in Gelderland.

SOM is met uitgever en auteur overeengekomen, onder het hoofdstuk 'risicovol gedrag', een les over risicogedrag in het verkeer op te nemen. Zij hebben de inhoud en de ingang, wij hebben een onderwerp dat daarbij aansluit. Hierdoor is 'Leefstijl' een breder pakket geworden en kunnen wij ons verhaal een goed podium geven.

Andere landelijke en regionale aanbieders van verkeersprojecten, zoals 3VO, Team Alert, Codename Future, de politie en rijkschoolhouders, hebben allemaal hun eigen waardevolle expertise. Bijvoorbeeld Team Alert heeft voor scholen het aansprekende product 'Kruispunt'. De scholieren voeren een debat over verkeersveiligheid en hun eigen rol hierin. Door de invulling wordt een landelijk product toch lokaal. Deelnemende scholen zijn erg enthousiast. Dergelijke inspirerende projecten kunnen de juiste flow geven aan verkeerseducatie. Het enthousiasme van leerlingen kan dé impuls zijn voor de school om verkeer nadrukkelijker op het programma te zetten.

Ook voor andere aanbieders geldt dat ze hun eigen specifieke rol hebben in de verkeerseducatie.

3.3 Criteria voor succesvolle implementatie

De zoektocht naar lokale initiatieven op het terrein van verkeerseducatie blijkt niet moeilijk. Overal vind je gemeenteambtenaren, SVG's (Samenwerkenden Verkeers Gemeenten), politiekorpsen, rijkschoolhouders, scholen, ouders en afdelingen 3VO's met plannen over verkeer in het onderwijs. Toch lukt het niet altijd om de vaak goede plannen om te zetten richting onderwijs.

De afgelopen jaren is SOM op een aantal van deze initiatieven ingegaan. Samen met de initiatiefnemer(s) is onderzocht of het initiatief uitvoerbaar was. Op basis van deze ervaring is een checklist met criteria gemaakt, waarmee we kunnen inschatten of het initiatief voldoende kansrijk is om inzet van extra middelen te kunnen verantwoorden. Onder middelen wordt verstaan: het (gratis) verspreiden van lesmateriaal, het leveren van maatwerk door materiaal aan te passen en het leveren van maatwerk door partijen te begeleiden en te adviseren bij de invoering van verkeerseducatie.

De checklist richt zich op scholen, initiatiefnemer en andere samenwerkingspartners. Allereerst moet onderzocht worden de behoefte van scholen en hoe het initiatief daarop aansluit. Daarnaast moeten met alle partijen de volgende zaken onderzocht worden.

- Bereidheid tijd en geld te investeren in dit plan door mee te denken, uit te voeren en uiteindelijk op het onderwijsprogramma te zetten
- Inventariseren welke initiatieven er (nog meer) leven in de directe omgeving en op welke termijn deze mogelijk bij elkaar te brengen zijn?
- Bereidheid tot samenwerking
- Zorgdragen voor continuïteit en blijvende aandacht voor het onderwerp op lange termijn, liefst door een partij in de regio (vanuit een eigen primaire doelstelling)?
- Afvragen wat de draagkracht van het initiatief is en wat hebben we daarvoor nodig?
- Afvragen bij wie en hoe sterk de behoefte leeft om met dít initiatief de verkeerseducatie voor jongeren een stap verder te helpen?
- Afvragen hoe inspirerend en deskundig de initiatiefnemer is?

4. Conclusie

Uit de opgedane praktijkervaring blijkt dat de implementatie een succes is als 'krachtig wordt samengewerkt', dus als er:

- meerdere initiatiefnemers in de regio zijn die al samenwerken aan de implementatie van verkeerseducatie in het V(S)O, zoals: de Schoolverkeersraad van Elburg, Nunspeet en Oldebroek, én waarvan
- minstens één partij de verantwoordelijkheid wil dragen om de continuïteit van de ontwikkeling op langere termijn te waarborgen, zoals bij de GGD in Nijmegen.

De checklist wordt in de komende jaren verder uitgewerkt. Uiteindelijk kan ieder, die regionaal aan de slag wil met verkeer in het voortgezet onderwijs, hiervan gebruik maken. Met deze ondersteuning van de implementatie verwachten we dat initiatieven niet meer doodbloeden en verkeerseducatie in het voortgezet onderwijs de plaats krijgt, nodig om het aantal ongevallen onder jongeren verder terug te dringen.

SOM onderwijs-en milieuprojecten
Postbus 1575
6501 BN Nijmegen
telefoon 024 3789206
e-mail: som@somnet.nl